

ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ФАКУЛЬТЕТ СУСПІЛЬНИХ НАУК
Кафедра психології

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Декан факультету суспільних наук
#Орій ОСТАПЕЦЬ
«30» червня 2025 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ПСИХОЛОГІЯ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ

Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський)
Галузь знань	05 Соціальні та поведінкові науки
Спеціальність	053 Психологія
Освітня програма	Психологія
Статус дисципліни	Обов'язкова
Мова навчання	Українська

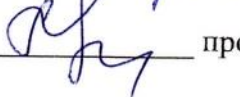
Ужгород 2025

Робоча програма навчальної дисципліни «Психологія девіантної поведінки» для здобувачів вищої освіти галузі знань **05 Соціальні та поведінкові науки** спеціальності **053 Психологія** освітньої програми «Психологія».

Розробники: Михайлишин У.Б., доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри психології

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні кафедри психології

протокол № 15 від «30» серпня 2025 р.

Завідувач кафедри проф. Михайлишин У.Б.

Схвалено науково-методичною комісією факультету суспільних наук

протокол № 10 від «30» серпня 2025 р.

Голова науково-методичної комісії проф. Деметр О.О.

Гарант освітньої програми проф. Вікторія СИНИШИНА

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 4	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин – 120	4	
Кількість модулів – 2	Семестр:	
Тижневих годин для денної форми навчання: 6,7 аудиторних – 60 самостійної роботи студента – 60	8	
	Лекції:	
	22	
	Практичні (семінарські):	
	38	
Вид підсумкового контролю: екзамен	Лабораторні:	
	-	-
Форма підсумкового контролю: усна	Самостійна робота:	
	60	

2. МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою вивчення навчальної дисципліни «Психологія девіантної поведінки» - сформуванню знання щодо змісту, видів, психологічних чинників і психологічних особливостей корекції девіантної поведінки особистості, а також сприяти розвитку відповідних умінь і навичок.

Відповідно до освітньої програми, вивчення дисципліни сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких компетентностей:

ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК3. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

ЗК4. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК5. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК6. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК7. Здатність генерувати нові ідеї (креативність)

ЗК8. Навички міжособистісної взаємодії.

ЗК9. Здатність працювати в команді.

ЗК10. Здатність реалізовувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК11. Здатність зберегти та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

СК1. Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології.

СК2. Здатність до ретроспективного аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду розуміння природи виникнення, функціонування та розвитку психічних явищ.

СК3. Здатність до розуміння природи поведінки діяльності та вчинків.

СК4. Здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел.

СК5. Здатність використовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій.

СК7. Здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації.

СК8. Здатність організовувати та надавати психологічну допомогу (індивідуальну та групову).

СК9. Здатність здійснювати просвітницьку та психопрофілактичну роботу відповідно до запиту.

СК10. Здатність дотримуватись норм професійної етики.

СК11. Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.

СК12. Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.

СК.15. Здатність створювати, організовувати та реалізовувати різноманітні способи психологічного супроводу, профілактики та реабілітації на етапах формування та розвитку особистості.

3. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Передумовами вивчення навчальної дисципліни «Психологія девіантної поведінки» є опанування таких навчальних дисциплін (НД) освітньої програми (ОП):

ОК 4 Філософія
ОК 16 Загальна психологія
ОК 19 Соціальна психологія
ОК 20 Вікова психологія
ОК 21 Клінічна психологія
ОК 22 Патопсихологія
ОК 24 Психодіагностика
ОК 27 Юридична психологія

4. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Відповідно до освітньої програми «Психологія», вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити досягнення здобувачами вищої освіти таких програмних результатів навчання (ПРН):

Програмні результати навчання	Шифр ПРН
Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання	ПР1
Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань	ПР2
Здійснювати пошук інформації з різних джерел, у т.ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, для вирішення професійних завдань.	ПР3
Складати та реалізовувати програму психопрофілактичних та просвітницьких дій, заходів психологічної допомоги у формі лекцій, бесід, круглих столів, ігор, тренінгів, тощо, відповідно до вимог замовника	ПР12
Взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші культуральні чи гендерно-вікові відмінності.	ПР13
Відповідально ставитися до професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку .	ПР15
Демонструвати соціально відповідальну та свідому поведінку, слідувати гуманістичним та демократичним цінностям у професійній та громадській діяльності.	ПР17
Вживати ефективних заходів щодо збереження здоров'я (власного й оточення) та за потреби визначати зміст запиту до супервізії	ПР18

Очікувані результати навчання, які повинні бути досягнуті здобувачами освіти після опанування навчальної дисципліни «Психологія девіантної поведінки»:

Очікувані результати навчання з дисципліни	Шифр ПРН
Вміти аналізувати та пояснювати психологічні особливості, чинники девіантної поведінки особистості. Розуміти психологічні основи діагностики, профілактики та корекції девіантної поведінки особистості.	ПР1
Розуміти закономірності та особливості проявів різних видів девіантної поведінки, зокрема особливості розвитку агресивної, делінквентної, адитивної та суїцидальної поведінки.	ПР2
Знати психологічні особливості девіантної поведінки особистості. Розуміти предмет вивчення. Аналізувати основні підходи, чинники та види девіантної поведінки.	ПР 3
Вміти складати та реалізовувати програму психопрофілактичних та просвітницьких дій, заходів психологічної допомоги у формі лекцій, бесід, круглих столів, ігор, тренінгів щодо проблеми девіантної поведінки особистості.	ПР12
Знати основи міжкультурної комунікації, принципи толерантності та етичної поведінки. Вміти ефективно спілкуватися, висловлювати думки зрозуміло та підтримувати конструктивний діалог. Володіти навичками толерантної взаємодії з людьми різного культурного, гендерного та вікового контексту.	ПР13
Відповідально ставитися до професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку, застосовуючи знання отримані при вивченні психологічних особливостей девіантної поведінки.	ПР15
Вміти демонструвати та оцінювати соціально відповідальну та свідому поведінку, слідувати гуманістичним та демократичним цінностям у професійній та громадській діяльності на основі знань про особливості девіантної поведінки.	ПР17
Знати основи збереження здоров'я та роль супервізії, вміти застосовувати засоби саморегуляції та аналізувати запит для супервізії, володіти навичками відповідальної професійної взаємодії й підвищення якості практики.	ПР18

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з навчальної дисципліни є: екзамен, контрольна робота у письмовій формі, реферат, презентація.

Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання

Форми поточного контролю: усна (підготовка доповідей, рефератів, презентацій з подальшим захистом та відповідей на проблемні питання на практичних заняттях)

Форма модульного контролю: письмова контрольна робота у вигляді відповідей на питання різного рівня складності.

Форма підсумкового семестрового контролю: усний екзамен.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 1)

Денна форма

Поточне оцінювання та самостійна робота					Модульна контрольна робота	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	50	100
10	10	10	10	10		

T1, T2 ... – теми

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 2)

Поточне оцінювання та самостійна робота						Модульна контрольна робота	Сума
T6	T7	T8	T9	T10	T11	50	100
8	8	8	8	8	10		

T6, T7 ... – теми

Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни

Вид діяльності здобувачавищої освіти	Модуль		Модуль	
	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)
Практичні заняття	9	30	10	30
Презентація	1	10	1	10
Реферат	1	10	1	10
Модульна контрольна робота	1	50	1	50
Разом		100		100

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

Модульна контрольна робота оцінюється по 50-бальній шкалі і складається з трьох завдань різного рівня складності.

Завдання першого рівня - складаються з тестових завдань, які сприяють більш глибокому і осмисленому засвоєнню програмного матеріалу та спрямовані на розвиток навичок вільного оперування психологічними знаннями. Перше завдання модульної контрольної роботи максимально може бути оцінено у 15 балів.

Завдання другого рівня - покликане оцінити знання з тематичної проблематики відповідного модулю, яка надавалася на лекціях і обговорювалася на практичних заняттях. Залежно від обсягу, послідовності викладу і орієнтування у тематичному матеріалі, друге завдання модульної контрольної роботи максимально може бути оцінено у 15 балів.

Завдання третього рівня - має творчо-аналітичний характер. Залежно від обґрунтованості аргументів і суб'єктивних висновків здобувача з визначеної проблематики, третє завдання модульної контрольної роботи максимально може бути оцінено у 20 балів.

Критерії оцінювання підсумкового семестрового контролю

F - Студентом дана неправильна відповідь на запитання. Він ухилився від аргументації, виявив незадовільні знання понятійного апарату, спеціальної літератури або взагалі нічого не відповів. Практично не знає психолого-педагогічної термінології. Володіння навчальним матеріалом на рівні розпізнавання. Не може користуватися підручником, методичними рекомендаціями, іншими дидактичними засобами. Володіє тільки окремими прийомами практичної діяльності, яких недостатньо для формування вмінь.

FX - Має уяву про психолого-педагогічну термінологію. Володіє навчальним матеріалом на фрагментарному рівні. Конспект з предмету носить не систематизований, фрагментарний характер. Не вміє скласти алгоритм відповіді. Не може відповісти на питання чи виконати практичну роботу без грубих помилок на які не звертає уваги.

E - Студентом в цілому дана правильна відповідь на поставлене запитання. Проте він не зміг переконливо аргументувати її, помилився у використанні понятійного апарату, виявив низький рівень знання відповідних літературних першоджерел. Самостійно відтворює головні положення викладені в базовому підручнику чи лекційному матеріалі.

Знає основні психолого-педагогічні терміни. Потребує допомоги викладача чи товаришів для відтворення систематизованого навчального матеріалу. При реалізації знань в вирішенні практичних завдань потребує допомоги викладача на всіх етапах роботи. Часто допускає типові помилки які при допомозі здатен виправити. Повністю відсутнє знайомство з інформацією що викладена в додатковій літературі.

D- Повністю відтворює інформацію що викладена в базовому підручнику. Має значні утруднення при необхідності користування додатковою та довідниковою літературою. Епізодичне знайомство з періодичними психолого-педагогічними виданнями. Сформовані уміння може використовувати у стандартних ситуаціях які закладені у навчальні завдання. При виправленні допущених помилок потребує деякої допомоги викладача. Затрудняється при необхідності використовувати знання отриманні при вивченні інших дисциплін.

C – На основі оволодіння матеріалом в обсязі робочої навчальної програми дисципліни, під керівництвом викладача вмiє зіставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію про педагогічні явища. Цілком самостійно використовує набуті знання, вміння та навички в стандартних навчальних ситуаціях. Здатен контролювати свою діяльність. При контролі знань досить вільно складає алгоритм відповіді. Швидко знаходить необхідну інформацію в довідниковій літературі. Знайомий з психолого-педагогічними періодичними виданнями поточного року.

B – Вільно володіє матеріалом у відповідності з програмою дисципліни. Знання, вміння та навички може самостійно примінити у нестандартних ситуаціях навчального характеру. Проявляє інтерес до наукової та науково-популярної літератури з предмету. Самостійно опрацював рекомендовану, додаткову літературу з предмету. В процесі вивчення дисципліни іноді виконував реферати не передбачені робочою програмою дисципліни. Проявляє схильність до аналітико-синтетичної діяльності, здатен висловлювати власну думку що до вивченого матеріалу. Отримані знання використовує при аналізі стану навчально-виховного процесу в університеті.

A - Студентом дана правильна і вичерпна відповідь на поставлене запитання. При цьому виявлено високий рівень володіння понятійним апаратом, знання першоджерел. На основі досконалого знання матеріалу предмету студент набуті знання, вміння та навички використовує при рішенні нестандартних задач. Вільно використовує міжпредметні зв'язки, орієнтується у періодичній та монографічній літературі з предмету. Легко знаходить відповіді на нестандартні, несподівані питання. У складних ситуаціях може провести аналіз на рівні теоретичного осмислення. Виявляє творчі здібності, нахил до самостійної науково-дослідної роботи.

Критерії оцінювання підсумкового семестрового контролю

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

6. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

6.1. Зміст навчальної дисципліни

Тема 1. Предмет вивчення.

Наукові уявлення про людську поведінку. Визначення поняття «поведінка». Основні суттєві властивості людської поведінки. Загальні характеристики поведінки. Нормальна і аномальна поведінка. Критерії оцінки нормальності/аномальності поведінки особистості. Специфічні особливості (ознаки) девіантної поведінки. Визначення девіантної поведінки (поведінки, що відхиляється).

Тема 2. Соціальна норма і соціальні відхилення

Поняття «норма». Соціальна норма. Основні властивості соціальних норм. Наукове визначення поняття «норма» - негативний і позитивний підхід. Статистична норма, критеріальна норма, ідеальна норма, психологічна норма.

Соціальні норми. Основні види соціальних норм.

Механізми дії соціальних норм на особистість. Соціально-психологічні установки.

Соціальні відхилення, їх ознаки. Рівень, структура і динаміка соціальних відхилень. Функції соціальних відхилень.

Тема 3. Класифікація видів девіантної поведінки

Проблема класифікації поведінкових відхилень.

Три основні підходи до проблеми класифікації поведінкових відхилень. Педагогічний підхід до поведінкових девіацій.

Психологічна класифікація видів девіантної поведінки: за Ю. А. Клейбергом, за Ц. П. Короленком і Т. А. Донських, за Е. В. Змановською.

Медична класифікація поведінкових розладів. Порівняльна характеристика поведінкових феноменів. Основні варіанти соціальної поведінки.

Тема 4. Основні підходи до вивчення девіантної поведінки

Біологічний підхід до вивчення девіантної поведінки.

Біосоціологічна теорія Чезаре Ломброзо (зв'язок злочинної поведінки людини з її анатомічною будовою). Уільям Шелдон (зв'язок між типами темпераменту (і поведінки), а також типами соматичної будови людини). Еволюційний підхід. Етологічний підхід Конрада Лоренца. Психогенетика (Френсіс Гальтон, Грегор Мендель). Дослідження екстраверсії і нейротизму (Ненсі Петерсон). Генетичні дослідження У. Пірса. Вплив гормонів - одна із детермінант девіантної поведінки (Даббс і Морріс). Близнюкове дослідження А. Торгерсена.

Соціологічний підхід до вивчення девіантної поведінки. Концепція аномії Е. Дюркгейма. Теорія соціальної напруги Р. Мертона. Теорія стигматизації (Е. Лемерт, Г. Беккер). І. Гофман: три типи стигми. Поняття «соціальна роль» або «соціальна функція особистості» (Дж. Мид, М. Дойч, Р. Краусс). Відношення самої особистості до соціальних норм (Г. Сайк, Д. Матза). Психологічний підхід до вивчення девіантної поведінки. Екзистенціально-гуманістичний підхід до вивчення девіантної поведінки. Концепція В. Франкла.

Клієнт-центрована психологія (психотерапія) К. Роджерса, А. Маслоу, Е. Фром. Психодинамічні аспекти девіантної поведінки. Психоаналіз З. Фрейда. Індивідуальна психологія Альфреда Адлера. Девіантна поведінка як результат наущіння. Біхевіоризм (поведінкова психологія): Е. Торндайк, Дж. Уотсон, Б. Скінер. Д. Вольпе (механізм спільного, реципрокного гальмування). Соціально-когнітивна теорія А. Бандури.

Когнітивний напрям. Когнітивні моделі Аарона Бека і раціонально-емотивної теорії Альберта Елліса. Модель Р. Лазаруса. Систематизація психологічних складових девіантної поведінки.

Тема 5. Чинники девіантної поведінки особистості

Соціальні фактори.

Соціально-психологічні фактори. Педагогічні фактори.

Індивідуально-психологічні фактори.

Методика поведінкового аналізу (модифікація Е.В.Змановської).

Тема 6. Агресивна поведінка Агресія і агресивна поведінка. Характеристики агресії.

Прояви агресії. Функції агресії. Форми агресивної поведінки. Провідні ознаки агресивної поведінки. Види агресії. Класифікація видів агресивної поведінки за Е. Бассом. Умови формування агресивної поведінки особистості. Чинники появи агресивної поведінки. Вікові прояви агресивної поведінки. Індивідуально-особистісні характеристики, які провокують агресивну поведінку. Агресія і делінквентна поведінка. Агресивна асоціальна поведінка.

Тема 7. Делінквентна поведінка.

Протиправна поведінка особи. Проблема класифікації різних форм делінквентної поведінки. Систематизація типів правопорушників. Особливості делінквентної поведінки. Умови формування делінквентної поведінки. Антисоціальна (соціопатична) особа. Діагностичні підгрупи «антисоціальної особи» (О.Кернберг).

Тема 8. Психологія залежної поведінки

Загальна характеристика залежної поведінки (адиктивної). Об'єкти залежності. Форми залежної поведінки. Загальні ознаки адиктивної поведінки. Концептуальні моделі адиктивної поведінки. Фактори залежної поведінки. Феномен со-залежності. Хімічна залежність. Харчова залежність.

Тема 9 . Психологія суїцидальної поведінки

Суїцидальна поведінка - глобальна громадська проблема. Історичний аспект проблеми самогубства. Визначення понять: самогубство, суїцид, нещасні випадки, суїцидальна поведінка. Структура суїцидальної поведінки. Типологія суїцидів. Основні групи суїцидів. Класифікація видів суїцидів. Загальні характеристики самогубства. Вікові особливості суїцидальної поведінки. Концепції формування суїцидів. Мотивація суїцидальної поведінки. Мета суїцидальної поведінки.

Тема 10. Психологічна діагностика особистості з девіантною поведінкою

Принципи психологічної діагностики девіантної поведінки. Стадії психологічної діагностики девіантної поведінки особистості. Методи психологічної діагностики змісту і чинників девіантної поведінки особистості.

Тема 11 . Психологічні основи профілактики та корекції девіантної поведінки

Два напрями психологічної допомоги: психологічна превенція і психологічна інтервенція. Профілактика девіантної поведінки. Форми психопрофілактичної роботи. Принципи психопрофілактичної роботи. Психологічна корекція девіантної поведінки. Цілі і принципи поведінкової корекції. Стимулювання позитивної мотивації. Методи корекції емоційних станів. Метод саморегуляції. Когнітивне переструктурування. Методи згасання небажаної поведінки. Методи формування позитивної поведінки. Сімейне консультування і сімейна психотерапія.

6.2. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Форма навчання: денна					
	Усього	у тому числі				
		лекції	практичні (семінарські)	лабораторні	індивідуальна робота	самостійна робота
8-й семестр						
Модуль 1						
Тема 1. Предмет вивчення.	8	1	2	-	-	5
Тема 2. Соціальна норма і соціальні відхилення	10	1	4	-	-	5
Тема 3. Класифікація видів девіантної поведінки	12	2	4	-	-	6
Тема 4. Основні підходи до вивчення девіантної поведінки	12	2	4	-	-	6
Тема 5. Чинники девіантної поведінки особистості	12	2	4	-	-	6
Модульна контрольна робота	2	2	-	-	-	-
Разом за модуль	56	10	18	-	-	28
Модуль 2						
Тема 6. Агресивна поведінка	9	2	2	-	-	5
Тема 7. Делінквентна поведінка.	9	2	2	-	-	5
Тема 8. Психологія залежної поведінки	11	2	4	-	-	5
Тема 9. Психологія суїцидальної поведінки	11	2	4	-	-	5
Тема 10. Психологічна діагностика особистості з девіантною поведінкою.	11	1	4	-	-	6
Тема 11. Психологічні основи профілактики та корекції девіантної поведінки.	11	1	4	-	-	6
Модульна контрольна робота	2	2	-	-	-	-
Разом за модуль	64	12	20	-	-	32
Разом за семестр	120	22	38	-	-	60

6.3. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Предмет вивчення.	2
2	Соціальна норма і соціальні відхилення	4
3	Класифікація видів девіантної поведінки	4
4	Основні підходи до вивчення девіантної поведінки	4
5	Чинники девіантної поведінки особистості	4
6	Агресивна поведінка	2
7	Делінквентна поведінка.	2
8	Психологія залежної поведінки	4
9	Психологія суїцидальної поведінки	4
10	Психологічна діагностика особистості з девіантною поведінкою.	4

11	Психологічні основи профілактики та корекції девіантної поведінки.	4
Разом		38

6.4. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Предмет вивчення.	5
2	Соціальна норма і соціальні відхилення.	5
3	Класифікація видів девіантної поведінки.	6
4	Основні підходи до вивчення девіантної поведінки.	6
5	Чинники девіантної поведінки особистості.	6
6	Агресивна поведінка.	5
7	Делінквентна поведінка.	5
8	Психологія залежної поведінки.	5
9	Психологія суїцидальної поведінки.	5
10	Психологічна діагностика особистості з девіантною поведінкою.	6
11	Психологічні основи профілактики та корекції девіантної поведінки.	6
Разом		60

7. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література

1. Диса О. В. Психологія девіантної поведінки: навчальний посібник / О. В. Диса, І. О. Шинкаренко. – Дніпро: Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, 2024. – 77 с.
2. Максимова Н. Ю. Психологія адиктивної поведінки: Навч. посіб. / Н.Ю.Максимова. - К.: ВПУ "Київ, у-нт", 2002. - 308 с.
3. Максимова Н.Ю. Психологія девантної поведінки: навч. посібник / Н.Ю.Максимова.- К.: Либідь, 2011.- 520 с.
4. Психологія девіантної поведінки: навчальний посібник / уклад. О. Л. Христюк. – Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2025. – 97 с.
5. Сафін О. Д. Психологія девіантної поведінки особистості: навчальний посібник / О. Д. Сафін, С. П. Байда. – Умань: Візаві, 2021. – 202 с.
6. Седих К.В. Делінквентний підліток: навч. посіб. з психопрофілактики, діагностики та корекції для студ. психолог., педагог., юрид. спеціальностей. 2-ге вид., доп. Київ: Слово, 2015. 272 с.
7. Седих К.В. Делінквентний підліток: навчальний посібник із психопрофілактики, діагностики та корекції протиправної поведінки підлітків для студентів психологічних, педагогічних, соціальних, юридичних спеціальностей та інтернів-психіатрів / К.В. Седих, В.М. Моргун. – 3-є вид. – Київ: ВИДАВНИЧИЙ ДІМ «Слово», 2019. – 272 с.
8. Христюк О. Л. Психологія девіантної поведінки: навчально-методичний посібник / О. Л. Христюк. – Львів: ЛьвДУВС, 2014. – 192 с.

Допоміжна література

9. Апетик Н. М. та ін. Психокорекційні техніки як засіб формування адекватного образу Я і саморегуляції неповнолітніх з поведінковими девіаціями / Н.М.Апетик та ін.. Чернівці: Рута, 2000. - 41с.
10. Габіда К. В. Психологічний супровід підлітків з девіантною поведінкою в умовах дистанційного навчання: дипломна робота / К. В. Габіда. – Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2023. – 85 с.
11. Говорун Т. В. Гендерна психологія / Т.В.Говорун , О.А.Кікінеджи . — К.: Либідь, 2003.
12. Дроздов О. Ю. Проблеми агресивної поведінки особистості: Навч. посіб. / О.Ю.Дроздов М.А. Скок. — Чернігів: ЧДПУ ім. Т. Г. Шевченка, 2000. - 156 с.
13. Козубовська І. В. Соціальна профілактика девіантної поведінки: корекція відхилень у поведінці важковиховуваних дітей у процесі професійного педагогічного спілкування / І.В.Козубовська , Г.В. Товканець . — Ужгород: Патент, 1998. - 195 с.
14. Курова А. В. Життестійкість особистості у сучасному психологічному просторі: колективна монографія / А. В. Курова, М. А. Крюкова. – Київ: Ліра-К, 2020. – 176 с.
15. Максимова Н. Ю. Психологічні механізми ресоціалізації осіб з девіантною поведінкою в умовах суспільних змін: монографія / Н. Ю. Максимова, А. М. Грись. – Київ: Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України, 2025. – 180 с.
16. Михайлишин У.Б. Агресивність делінквентних підлітків / Михайлишин У.Б. // Актуальні проблеми сучасної психології та педагогіки вищих навчальних закладів МВС України : матеріали “круглого столу” .,11 листопада 2011 р., м.Харків.- Х. : ХНУВС, 2011. – С. 268-271.
17. Михайлишин У.Б. Аналіз особливостей розвитку девіантної поведінки підлітків / Михайлишин У.Б. // Зб. наук. праць. Проблеми екстремальної та кризової психології. – вип. 9. – Харків : УНЦЗУ , 2011. – С. 191-199.
18. Михайлишин У.Б. Вплив акцентуацій характеру на агресивну поведінку підлітків / Михайлишин У. Б., Ільїна В.М. //Теоретичні і прикладні проблеми психології : зб. наук. праць Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. – Северодонецьк :

- Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2021. – №2(55) – С.83-100.(Наукометрична).
19. Михайлишин У.Б. Вплив міжособистісних відносин на формування адиктивної поведінки у юнацькому віці // Михайлишин У.Б. Теоретичні і прикладні проблеми психології : зб. наук. праць Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. – Северодонецьк : Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2020. – №3(53) Том 1. – С.165-183.
  20. Михайлишин У.Б. Вплив суспільних та особистісних чинників на агресивність делінквентних підлітків / Михайлишин У.Б. // Вісник Нац. ун-ту оборони України. Зб. наук. праць. – К.: НУОУ, 2012. – Вип. 4 (29). – С. 198-205.
  21. Михайлишин У.Б. Вплив темпераменту на міжособистісні стосунки підлітків / Михайлишин У. Б., Щур О. Я. // Теоретичні і прикладні проблеми психології : зб. наук. праць Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. – Северодонецьк : Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2020. – №3(53) – С.164-179
  22. Михайлишин У.Б. Детермінанти розвитку негативних емоційних станів, що сприяють делінквентним формам поведінки неповнолітніх / Михайлишин У.Б. // Освіта регіону: Політологія, Психологія, Комунікації: Університет “Україна”, 2013. – Вип. 4 (34). – С. 268-274.
  23. Михайлишин У.Б. До проблеми правової соціалізації неповнолітніх делінквентів У.Б. Михайлишин // Бочаровські читання: матеріали науково-практичної конференції, (Харків, 29 березня 2013 року). - Харків: ХНУС, 2013. - С. 127-129.
  24. Михайлишин У.Б. Емоційний стан як системоутворюючий чинник поведінки неповнолітнього делінквента / Михайлишин У.Б. // Теоретичні та прикладні проблеми психології: Зб. наук. праць. – Луганськ: Вид-во Східноукраїнського національного університету ім. Володимира Даля, 2014. – №.1 (33). – С. 246-253.
  25. Михайлишин У.Б. Основні підходи до дослідження залежної поведінки / Михайлишин У.Б. // The V International Scientific and Practical Conference «Trends of modern science and practice», February 8 – 11, 2022, Ankara, Turkey. – P. 540-543 90.
  26. Михайлишин У.Б. Вплив самооцінки на конфліктну поведінку підлітків/ Михайлишин У.Б. // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Психологія» – 2021. – Випуск 3. – С. 86-92
  27. Михайлишин У.Б. Основні підходи дослідження дезадаптованої поведінки молодших школярів / Михайлишин У.Б., Шмідзен І.Ю., Юхименко І.В. // The VII International Scientific and Practical Conference «Innovative trends in science, practice and education», February 22 – 25, 2022, Munich, Germany. – P. 469-471
  28. Михайлишин У.Б. Основні підходи до дослідження залежної поведінки / Михайлишин У.Б. // The V International Scientific and Practical Conference «Trends of modern science and practice», February 8 – 11, 2022, Ankara, Turkey. – P. 540-543
  29. Михайлишин У.Б. Особливості емоційно-вольової регуляції підлітків з делінквентною формою поведінки / Михайлишин У.Б. // Психолого-педагогічні проблеми в освітньому процесі: зб. наук. ст. матеріалів I Міжвузівської наук.-практ. конф., 7-8 жовтня 2011 р., м.Харків.- Х. : ХНПУ, ХОГОКЗ, 2011. – С. 170-174.
  30. Михайлишин У.Б. Особливості емоційних станів неповнолітніх з делінквентними формами поведінки: монографія. / У.Б. Михайлишин – К.: ФОП О.С. Ліпкан, 2013. – 224 с.
  31. Михайлишин У.Б. Особливості правової соціалізації неповнолітнього делінквента на II конференцію молодих науковців/ Михайлишин У.Б. // “Соціологія – соціальна робота – регулювання соціальних проблем”, 16-17 березня 2012 р., м.Львів. - Львів : Акад. сухоп. Військ, 2012. – С. 82-84.
  32. Михайлишин У.Б. Особливості проявів тривожності неповнолітніх делінквентів / Михайлишин У.Б. // Зб. наук. праць. Проблеми екстремальної та кризової психології. – Вип. 13. – Харків: УНЦЗУ, 2013. – С 186-196.
  33. Михайлишин У.Б. Особливості розвитку підлітка-делінквента / Михайлишин У.Б. // Соціологія у правоохоронній діяльності: теоретичні та прикладні аспекти: матеріали наук.-практ. конф., 30 березня 2011 р., м. Харків.- Х.: ХНУВС, 2011. – С. 86-91.
  34. Михайлишин У.Б. Особливості ціннісних орієнтацій неповнолітніх осіб із девіаціями поведінки / Михайлишин У.Б. // Зб. наук. праць. Проблеми екстремальної та кризової психології. – вип. 10. – Харків : УНЦЗУ, 2011. – С. 54-58.
  35. Михайлишин У.Б. Особливості ціннісних орієнтацій неповнолітніх правопорушників /

- Михайлишин У.Б. // Вісник Нац. ун-ту оборони України. Зб. наук. праць. – К. : НУОУ, 2012. – Вип. 2 (27). – С. 207-212.
36. Михайлишин У.Б. Переживання самотності у ціннісній свідомості наркозалежних / Михайлишин У.Б., Гордон К.О. // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Психологія» – 2023. – Випуск 1. – С. 14-20. (Наукометрична)
37. Михайлишин У.Б. Підходи до пояснення феномену агресивної поведінки в різних теоретичних школах / Михайлишин У.Б., Шігімага Д.В. // The 19th International scientific and practical conference «Innovative approaches to solving scientific problems», May 16-19, 2023, Tokyo, Japan. – P.353-358
38. Михайлишин У.Б. Проблема виникнення адиктивної поведінки в екстремальних умовах / Михайлишин У.Б., Шмідзен І.Ю., Юхименко І.В. // The XI International Scientific and Practical Conference «Problems of science and practice, tasks and ways to solve them», March 22 – 25, 2022, Warsaw, Poland. – P. 336-338
39. Михайлишин У.Б. Психологічні особливості адиктивної поведінки студентів // Михайлишин У.Б., Шмідзен І.Ю. Теоретичні і прикладні проблеми психології : зб. наук. праць Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. – Северодонецьк : Вид-во СХУ ім. В. Даля. 2019– № 3(47). – С.110-119.
40. Михайлишин У.Б. Психологічні особливості девіантної поведінки підлітків у сім'ях із різними стилями виховання // Михайлишин У.Б., Теоретичні і прикладні проблеми психології : зб. наук. праць Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. – Северодонецьк : Вид-во СХУ ім. В. Даля, 2020. – №1 (51)- С.152-167.(ORCID)
41. Михайлишин У.Б. Психологічні особливості поведінки підлітків-делінквентів / Михайлишин У.Б. // Матеріали III наук.-практ.конф., Соціально-психологічне забезпечення правоохоронної діяльності: теоретичні та прикладні аспекти, 18 березня 2011 р., м.Харків.-Х.: Харк. нац. ун-т внутр.справ МВС України, 2011. – С. 227-280.
42. Михайлишин У.Б. Психологічна характеристика агресивних протиправних дій неповнолітніх / Михайлишин У.Б. // Сб. науч. трудов. Материалы Первой Международной научно-практической конференции 23 марта 2012 года/ Под общ. Ред. В.В. Сулицкого. – Горловка, 2012. – С. 46-51.
43. Михайлишин У.Б. Соціально-психологічні детермінанти формування харчових адикцій / Михайлишин У.Б., Шмідзен І.Ю., Юхименко І.В. // The VI International Scientific and Practical Conference «Innovations technologies in science and practice», February 15 – 18, 2022, Haifa, Israel. – P. 445-448
44. Михайлишин У.Б. Судово-психологічна експертиза неповнолітніх правопорушників / Михайлишин У.Б. // The 22th International scientific and practical conference «Modern theories and improvement of world methods». June 06-09, 2023. Helsinki, Finland. International Science Group. – P.364-366
45. Михайлишин У.Б. Теоретико-методологічне дослідження детермінант виникнення адиктивної поведінки у студентів / У.Б. Михайлишин // Проблеми сучасної психології : зб. наук. праць Кам'янець-Подільського національного університету ім. Івана Огієнка ; Інституту психології ім. Г.С. Костюка НАПН України / За наук. ред. С.Д. Максименка, Л.А. Онуфрієвої. – Вип. 41. – Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2018. – С.176-187.
46. Михайлишин У.Б. Теоретичний аналіз проблеми взаємозв'язку девіантної поведінки та креативності / Михайлишин У.Б., Шмідзен І.Ю. // Актуальні проблеми психології: Збірник наукових праць Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України. – 2019. – Том. XI: Психологія особистості. Психологічна допомога особистості. – Випуск 19. – С. 307-319
47. Михайлишин У.Б. Теоретичний аналіз проблеми впливу конформізму на виникнення адиктивної поведінки студентів // Михайлишин У.Б., Шмідзен І.Ю. Теоретичні і прикладні проблеми психології : зб. наук. праць Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. – Северодонецьк : Вид-во СХУ ім. В. Даля, 2019. – № 1(48). – С.143-149.
48. Михайлишин У.Б. Фактори формування адиктивної поведінки особистості / Михайлишин У.Б., Шмідзен І.Ю. // Актуальні проблеми психології особистості та міжособистісних відносин. Матеріали X Міжнародної наукової практичної конференції, 23 квітня 2018 р., м. Кам'янець-Подільський / за ред. С.Д.Максименка, Л.А Онуфрієвої. – Кам'янець – Подільський: Аксіома, 2018. – С.105-108.
49. Mykhaylyshyn U.B. Influence of temperament on the formation of addictive behaviour of students //

Mykhaylyshyn U.B., Iryna Schmidzen // Evropská věda: European science Scientific journal. – 2018. – № 5. – P. 154-162.

50. Підласий І. П. Корекція девіантної поведінки молодших школярів: Експериментальні матеріали / І.П. Підласий ., О.В.Шарапова .— Черкаси: ЧДГУ, 2002. - 44 с.
51. Рябовол Т. А. Профілактика девіацій розвитку особистості у дітей та підлітків в умовах хронічного стресу: монографія / Т. А. Рябовол. – Київ: ПТТ, 2024. – 250 с.
52. Ткач Б. Нейропсихологія девіантної поведінки: монографія / Б. Ткач. – Київ: Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України, 2025. – 210 с.
53. Шігімага Д.В. Агресивна поведінка підлітків як предмет психологічного аналізу / Шігімага Д.В., Михайлишин У.Б. // Розвиток сучасної науки: актуальні питання теорії та практики: матеріали ІІ міжнародної студентської наукової конференції, 19 травня 2023 р., Харків. – С. 368-370. (науковий керівник)

**Результати перегляду
робочої програми навчальної дисципліни**

Робоча програма перезатверджена на 20___/ 20___ н.р. без змін; зі змінами (Додаток___).
(потрібне підкреслити)

протокол №___ від «___» _____ 20___ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20___/ 20___ н.р. без змін; зі змінами (Додаток___).
(потрібне підкреслити)

протокол №___ від «___» _____ 20___ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20___/ 20___ н.р. без змін; зі змінами (Додаток___).
(потрібне підкреслити)

протокол №___ від «___» _____ 20___ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20___/ 20___ н.р. без змін; зі змінами (Додаток___).
(потрібне підкреслити)

протокол №___ від «___» _____ 20___ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)